

24.03x27.34	1	38	עמוד	הארץ - גלריה	16/09/2022	83191514-2
מוזיאון הרצליה לאומנות עכשווית - 604						

אמנות אבי פיטשון

מתוך הווידיאו "כדור קופץ", דניאלה מרוז, 2022. פסימיזם דיסטופי מחיה-נפש צילום: מישה קמניסקי

התערוכה שאצרה סאלי הפ־טל נוה במוזיאון הרצליה היא ניצחון גדול ומפואר; לא זכור לי מתי בפעם האחרונה נשאבתי כמהלך בחלום אל תוך סביבה באופן שהוא טוטאלי ופנטסטי תרתי משמע. כל זאת בהישענות בלעדית על מיצ־בים ועל וידיאו. וכשאני אומר "מיצ־בים" אני מדבר על הקמת תפאורות שכל אחת מהן היא לא-מהעולם-הזה ומלואו, סביבה קוהרנטית כפי שהיא מטורפת. התחושה הגורפת היא של שהייה בקרביו של קברט מדע בדיוני רטוראי באופיו. ממש הגשמת חלום של חנון שמבקר בסטים מקוריים של סרטים או הצגות תיאטרון עתידיניים שגדל עליהם - רק כממד קיום מקביל, שבו גדל על סרטים מאוד-מאוד דו־מים לאלה מהמציאות שלנו. משהנחית את כף רגלו על מפתן המוזיאון עבר לממד אחר - ושכח מיד שקיימים דב־רים כמו הרצליה. ישראל. כדור הארץ. המתואר לעיל איננו מקרי - הת־ערוכה "מעבר לאי שם" מתבססת על התיאוריה הפיזיקלית של יקומים מרובים ועל ההשקאה הרבה שוו עו־ררה בסוגת המדע הבדיוני הספרותי והקולנועי (יש כמובן יצירות ב'אנר שהקדימו את התיאוריה המדעית: היכנסו לאתר המאגד את גיליונות העבר של מגזין המדב"ב האיירטיזי "פנ־טסיה 2000" וחפשו בגיליון 26 את "גלות" המדהים של אדמונד המילטון שנכתב ב-1947).

טריפ פוסט־אנושי

קברט המדע הבדיוני הקסום והמסחרר "מעבר לאי שם" הוא הגשמת חלום עבור חנונים של עתידנות באשר הם

ויפהפה שמוכיר תפאורה מ"מסע בין כוכבים" המקורי, שהפרימיטי־ביות של הסטים שלו יצרה את אותו קסם אל-ביתי חמקמק ששום פעלול גרפיקה ממוחשבת לא יכול לשחזר. אם אסחף לגמרי אציין אסוציאציה לאימה המיסטית-חללית של הקליפ של "בלאקסטאר" של דייוויד בואי. נמשיך לחלל הסגור שבנתה אחרי הקיר הנוכרי: תעתוע אור, ספירלה אוסצילוסקופית חגה בפ־תח מעוין במבנה שנראה כמו חדר בעל פונקציה לא ברורה על סיפון ה"אנטרפרייז", או אולי מעבדה של "מנהרת הזמן" - ואולי בכלל מדובר במקדש עתידני בסגנון סרטי מדע בדיוני בסיקסטיו ובסבנטיו (שבהם החברה האוטופית המחזיקה כאמונה רוחנית מקושקשת כלשהי מתגלה כשקר, והגיבור העשוי ללא חת מחריב אותה לצד זוגתו היפה־פייה, המשתאה והפאסיבית לרוב). רק התחלנו וכבר התפוצץ לי המוח. "אשוט הווה" של אורי זמיר לא

מפיל את המתח: עוד חלל מקדשי־סוריאליסטי שקשה להחליט מה הוא יותר, מפחיד או מצחיק. כד ענק שממנו משתלשלים זוללים שבקצה כל אחד מהם ראש גבר מווקן; משהו שנראה כמו כבל מסולסל של טלפון חוגה - ענק - שבשני קצותיו כפות ידיים פתוחות; גרסה זנית לפסל הזין שבמרכזו סצינת רצח ברוטלי ב"התפוז המכני", ועוד פסל שהט־קסט האוצרותי מסביר שהוא שואב השראה מ"הסיוט", הצירוף הנפלא של ג'ון הנרי פוולי מ-1781. זה הרגע לציין שלא חייבים לקרוא את הטקסט. לא כי הוא גרוץ, עילג או מופרך; האמת היא שהוא קומוני־קטיבי להפליא, דבר נחוץ, מועיל ומקרב, אבל, ושישמע מתנשא, מיועד ל"נורמיו", לסחים, לא למי שגדלו על מדע בדיוני. אני מאמין שזמיר באמת חשב על פוולי, אבל מדובר באסתטיקות כל כך שונות שההשוואה פשוט מסיחה את הדעת ומאיימת לסדוק את חלום השינה הנמשך עשרות שנים בתא הק־ריוגני. ומי שמוזהה מיד את הרפרור ל"הנוסע השמיני" יודע בדיוק מה משתבש אחרי שמתעוררים.

המיצב המרכזי, בחלל שכלב המור ויאון, "אחר שעות" של מאיה ארוך, מעלה את הרף המונומנטלי-סו־ריאליסטי עוד דרגה. דמיינו את עולם הטלטאביו בסקאלה מונוכרומ־טית של לבן-אפור-שחור עם סט ובו

דמויות של מעין לבני טטריס אנושיות ועוד יצורי צעצוע שיגרמו לפעוטות לבכות, אבל את האחו המור־ריק והריק באורח מקריפ של מרוז מאכלסים אנשים-אונייקטים שצו־קת האוצרת כחיבור חזותם, מהותם ופעילותם לקומדיה דל-ארטה ול־תיאטרון הבאהאוס. אליהם מצטר־פים גם מעין לבני טטריס אנושיות ועוד יצורי צעצוע שיגרמו לפעוטות לבכות. כל הדמויות הללו לכודות

בעולם אכזר ופונקציונלי שבו תפ־ידי השולט והנשלט סטטיים וני־כך, בהתפוצצות מסטיקית חזותית, משרטטת מרוז את פקפוקה בהיתכנות קיומה של חברה אוטופית וצודקת, משהו שעל רקע אינפלציית הדוקומנטות המשמיות כשם שהן צודקות ונכונות, ממש מחיה-נפש בפסימיזם הדיסטופי שלו. סוף סוף מ"שהו מפסיק לחלל לנו הוראות ומ־זכיר לנו שהמשחק נגמר. התנצלותי העמוקה על הדילוג על הווידיאו הפסיכי-פסיכדלי של שיר הנדלסמן, המסע הטרגי-אנו־שי של רעות קרן, הנוגע ללב כמו ארכיטקטורה של חורבות של צי־ביליוציה קיברנטית שהחליפה את האנושית אבל התגעגעה אליה, והמיצב של טל גפני, הצמוד יותר מכל השאר לאסתטיקה של התנועה הסוריאליסטית ואף שואל את שמו, "ערכים אישיים", מצויר של רנה מג־ריט (הפעם ההשוואה הטקסטואלית דווקא מחזקת את הצלילה פנימה). מה שהכרחי לחדד לסיכום ושמשו־תף לכל העבודות ללא יוצאת מן הכ־לל הוא משהו שהאוצרת לא כותבת עליו מלה: מכולן נושבת צינה מק־פיאה של ניכור פוסט-אנושי. שממה א-אורגנית. גם כשהדימויים חמור־דים, מצחיקים וגם כשהרטור צובט לבך, הצחוק עויתי ולא טבעי והצ־ביטה לא מעירה מהחלום וזה מקפיא דם. ונפלא. מומלץ לכל המשפחה. ם

"מעבר לאי שם", אוצרת: סאלי הפטל נוה. מוזיאון הרצליה לאמנות עכשווית (הבנים 4, הרצליה). ב, ד, ו, שבת 10:00-14:00; ג, ה' 10:00-14:00; טו 16:00-20:00. עד 3.12